

En viktig jublant for fortid og framtid

TORA AASLAND

Jeg vil gratulere Nasjonalbiblioteket med jubileumsåret 2009. Året markerer et dobbeltjubileum. Det er 20 år siden åpning av Nasjonalbibliotekets avdeling i Rana, og 10 år siden Nasjonalbibliotekets avdeling i Oslo ble skilt ut fra Universitetet i Oslo. I 2009 har vi dermed et nasjonalbibliotek i Norge som har funnet sin form i renoverte og nybygde lokaler i Henrik Ibsens gate i Oslo, og med flotte magasinlokaler i Rana.

At de organisatoriske navlestrengene mellom nasjonalbiblioteksfunksjonene og våre eldre universiteter er klippet over, betyr ikke at det faglige samvirket mellom forskningen ved universiteter og høyskoler og Nasjonalbiblioteket vil opphøre. Snarere tvert imot. Hamsun-bibliografien, et samarbeidsprosjekt mellom Nasjonalbiblioteket og Universitetet i Tromsø, der også BIBSYS har vært involvert, er et godt eksempel på et slikt faglig samarbeid med stor relevans for forskningen. Jeg synes også det er positivt at Nasjonalbiblioteket nå etablerer skriftserien *Nota bene* som en formidlingskanal for forskning som bygger på, eller har relevans for, samlingen ved biblioteket.

Forskning ved universiteter og høyskoler er fortsatt avhengig av et godt samspill med et nasjonalbibliotek som ivaretar og videreutvikler sin rolle. Dette er i en tid med store endringer innen publiseringsområdet, som følge av den digitale revolusjon.

Loven om avlevering av allment tilgjengelige dokumenter til nasjonale samlinger, sikrer at disse vitnemålene om norsk kultur og samfunnsliv blir bevart og gjort tilgjengelig som kildemateriale for forskning. Og dokumentbegrepet omfatter ikke bare litteratur, men alle medier som lagrer informasjon som senere kan leses, lyttes til, vises eller overføres. Det betyr at Nasjonalbibliotekets samlinger ikke bare består av litteratursamlinger. Film, foto

TORA AASLAND
Statsråd for forskning
og høyere utdanning.

Foto: Stig Weston

og andre audiovisuelle medium er også sentrale elementer i samlingene. Nasjonalbiblioteket, som mottaker av pliktavlevert materiale, har som en av sine hovedoppgaver å sikre og bevare dette materialet for dagens og morgendagens forskere. Vi kan derfor trygt slå fast at samspillet mellom Nasjonalbiblioteket og forskningen vil bestå i lang tid framover.

Vi har over tid sett en utvikling ved universiteter og høyskoler der forskerne i økende grad har gått over fra å bruke papirbaserte medier til å benytte digitale medier. Særlig utenlandsk faglitteratur, ikke minst fagtidsskrifter, har forskerne fått tilgang til direkte på sine datamaskiner fordi universitets-

og høyskolebibliotekene har lagt til rette for dette.

Jeg er derfor glad for at den største satsingen ved Nasjonalbiblioteket de senere år har vært å legge til rette for digitalt mottak av nytt materiale og digitalisering av de eldre samlingene. Og, ikke minst, oppbygging av kompetanse og teknologi for langtidsbevaring av digitalt materiale. Dette er store, men nødvendige, løft som vil gjøre Nasjonalbiblioteket til en kjerneinstitusjon for framtidig forskning på disse vitnemålene om norsk kultur og samfunnsliv.

I den papirbaserte verden var det naturlig å spre eksemplarer av pliktavlevert materiale på de større forskningsbibliotekene. Dette blant annet for at materialet skulle være lett tilgjengelig for forskere i ulike deler av landet. Mye av det digitalt avleverte/høstede materialet vil om noen år kanskje bare være å finne i Nasjonalbibliotekets langtidsbevarte digitale samlinger. Det er viktig at Nasjonalbiblioteket, i tilretteleggingen av dette materialet for forskning, tar i bruk den digitale teknologiens sterke sider, det vil si mulighetene for rask og god tilgang direkte til forskerne uansett hvor i landet de oppholder seg.

Under Kunnskapsdepartementets ansvarsområde ligger universitetsmuseene, som samlet sett har en rolle som nasjonalmuseer for naturhistorie og kulturhistorie. Dette innebærer blant annet et ansvar for å bygge opp, drive og vedlikeholde museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger. Universitetsmuseenes legitimitet som samfunnsinstitusjoner hviler blant annet på at kunnskap om samlingene aktualiseres og gjøres mer tilgjengelig. Gjennom digital formidling i de naturhistoriske og kulturhistoriske museene, kan kunnskap om egen og andres kultur, om naturmiljø og naturressurser og om sammenheng mellom natur og kultur bli tilgjengeliggjort. Våren 2008 la regjeringen fram melding til Stortinget om universitetsmuseene – *Tingenes tale*. Et sentralt prinsipp i meldingen var viktigheten av deling av digital forskningsinfrastruktur for at museene skal fungere mer effektivt.

Databaser er blitt en stadig viktigere del av forskningsinfrastrukturen. De gir kvalitet og effektivitet ved at tilgang til, og bearbeiding av, data går raskere, og det blir lettere å finne og sammenstille data. For Norge er det viktig at det

satses tilstrekkelig på forskningsinfrastruktur, slik at forskningsmiljøene har mulighet til å arbeide i den internasjonale forskningsfronten. Forskningsdatabaser bidrar til å gjøre norsk forskning attraktiv i internasjonal forskningssammenheng, både i forhold til komparative undersøkelser og gjennom å framskaffe større og unikt datatilfang som er interessant for potensielle samarbeidspartnere i andre land. Et godt eksempel på et prosjekt som bygger på datautveksling, er Global Biodiversity Information Facility, som er et internasjonalt prosjekt initiert av OECD. Formålet med prosjektet er å gjøre primærdata om jordas biologiske mangfold fritt tilgjengelig for alle over Internett.

Sammen med det digitaliseringsarbeidet som skjer i Arkivverket, vil digitaliseringsarbeidet i Nasjonalbiblioteket, ved universitetsmuseene og andre steder, skaffe Norge en digital infrastruktur som vil være av uvurderlig betydning for framtidig forskning på norsk kultur-, natur- og samfunnsliv. Vi er langt fra i mål, men jeg er overbevist om at framtidens forskere vil takke for den innsats som har blitt, blir og vil bli lagt ned i dette arbeidet. Det vil helt sikkert hjelpe framtidige generasjoner til å forstå hvem de er og hvor de kommer fra.

TORA AASLAND
STATSRÅD FOR FORSKNING
OG HØYERE UTDANNING

This article can be read in full in the English section in the back of the magazine.